

Sjätte roten, tomt 28

Kvarteret Traktören

Tjugosjunde roten 1637–57

Köpmansgatans norra

Femtonde roten 1657–70

sida öster om Nygatan

Köpmansgatan 22

Östra delen av 6.28

Paul Pedersson

1656–68

Vid underrätten den 14.3.1666 besvärade sig *korpralen Lars Svensson* högeligen över att han hade injurerats av Påfwel Persson. När Påfwel kom roende utanför Lilla bommen hade korpralen enligt order frågat honom varifrån han kom och var han hörde hemma. Då hade Påfwel svarat: ”Hwad will tu sedan, det kommer tig ey wed, din sielm, jag kenner tig wäll, tu äst en sielm”. Korpralen förivrade sig över dessa skällsord och slog Påfwel några slag med käppen över huvudet och ansiktet. I det samma hoppade Påfwel upp ur båten upp på bron till korpralen, fattade honom i bröstet sägandes: ”slå mig intet, iag slår tig igen, giorde iag icke mehr för tin wacht, än tin huntzfozt, så skulle iag kasta tig i siöön”. Påfwel Persson sade vid rätten, att han inte hade gett korpralen några onda ord, utan när han blev tillfrågad av korpralen, hade han sagt, att han hade kommit från Grenåå (Grönåå) och hörde hemma i Göteborg. Det hade varit emot hans vilja, att han ”så hastigt kom in under wachten, hwar till han af den ifrige storm twungen war”. ”Lars Svensson giorde sig der öfwer onöttig och slog honom, sedan båten war intill bryggan driven”. Men *soldaten Önnert Larsson* liksom *Joen Kruse* och *Lars Andersson* vittnade om att Paul Pedersson verkligen hade svarat korpralen, att saken inte angick honom. Påfwel dömdes att böta 6 mark.

Troligen var det samme Paul Pedersson, som 1675 bodde i elfte roten och vars hus i förstaden Haga skulle värderas enligt beslut 6.9.1680.

Paul Pedersson bör ha hyrt sin bostad här i roten antingen av hustru *Anna Bertels* eller *Nicolaus Burmeisters änka*. (Jämför var som 6.27 ovan sagts om läget av Anna Bertels gård.)

Sven båtsman 1656–57

Wellom Wacop besökare

1666, 1668

En Hans Wacop bodde 1637 i tionde roten. Wellom Wacop gav 1666 *hustru Elin Philips* en örfil, sedan denna hade beskyllt Wacops hustru för att vara en ”lättfärdig tik”, vilket renderade Wacop sex mark böter. 1667 (EIIa:2) omtalas han ha krävt *båtsmannen Matthias Jörensson på skatt*. Begärde 13.9.1665 en dukats restitution av tobaksinspektör Hans Persson.

Christoffer Brack Timmerman

1674–75, 1681

När den tyska kyrkan skulle återuppföras efter branden 1669 anförtroddes först uppgiften att uppföra ett trävalv inne i kyrkan åt en *byggmästare Michael Müller*, men då denne icke fullföljde arbetet, fick ”M:r Christoffer Brack Baumeister, aus Schweitzerland gebürtig” (Kiesov s.50) överta uppgiften.

Byggmästare Christopher Brack gifte sig den 23.7.1672 i Christine församling med *jungfru Anna Worms*. Hustrun avled redan den 3.4.1675, endast 21 år gammal, av fläckfeber. I detta äktenskap hade fötts två söner (*Conrad* döpt 4.6.1673 och *Cornelius* född 5.1.1675, död samma månad). Före den 15.10.1677 måste Christoffer Brack ha gift om sig (med vem är oklart), ty då döptes äldsta dottern *Elisabeth*. Bland faddrarna befann sig *Salomon Bengtssons hustru Anna Jacobsson*, tidigare gift med *Claes Claesson Henning*.

Om man antar, att Christopher Brack gifte sig andra gången med ”Neltje Winbrännerskas” dotter ”Christina Henningsdotter” (dotter till Claes Henning nummer 2, jämför 4.23) vilken den 15.5.1667 anklagade *hovslagaren Hans Frisslau* för att ha döds slagit hennes mor, så kan man identifiera den Anna Hennings med vilken Christoffer Brack den 29.6.1679 ackorderade om hennes avlidna svärmoders gård som denna Claes Claesson Hennings änka Anna Jacobsson.

I detta äktenskap föddes ytterligare några barn bl.a. *Johanna*, döpt 11.9.1683, gift 1632 med *guldsmeden Hans Sahlström* och *Maria*, döpt 19.9.1685, gift med *perukmakare Sven Hagraeus*.

Den 19.10.1686 fick Christoffer Brack svara inför Marstrands rådhusrätt för att han ”med åtskilliga skymfliga och somliga ärevördiga ord” hade överhopat *murmästaren Olof Larsson*. Han hade kallat Olof Larsson för lortslickare, rödhårig skälm m.m. Olof Larsson berättade att Christopher skulle haft en dräng, som måste gå ifrån honom för hungerns skull. Christopher kom med kontra stämning och som vittnen inkallades *Pehr Hansson*, *Jörgen Engelbrektsson*, *Hans Engelbrektsson* och *Mårten Jörgensson smed*, vilka intygade, att Christoffer Brack hade beskyllt Olof Larsson för att vara bönhas, lortslickare etc.

Christoffer Barck hade i gengäld blivit kallad svartskäggig skälm. Vad tillmälena lortslickare och bönhas angick, ville Olof Larsson ha rättegång i Göteborg, beskyllningen rödhårig skälm ville han ha avdömd i Marstrand.

Midsommardagen 1688 inträffade en tragisk händelse. Grannsämjan mellan murmästaren Michel Deber och Christoffer Brack var inte den bästa. Enligt Christoffer Bracks version hade Michel Debers barn kastat torvstycken och stenar över planket mellan gårdarna. Ett stycke av en tegelsten träffade *soldaten Joen Knutsson Flint* i bröstet och en annan liten sten hade fallit på Christoffer Bracks lilla dotters huvud där hon satt på tröskeln till köksdörren, så att hon måst stanna i sängen i sex veckor och under den tiden varken hade kunnat förtära mat eller dryck utan avlidit. Enligt ett av vittnena skulle flickan ha varit 14 år, men det kan inte stämma. Äldsta dottern Elisabeth var vid denna tid endast 11 år. Ett indicium på att den dödade flickan var Elisabeth är att en ny liten Elisabeth döptes 6.10.1690.

Michel Deber skildrade uppträdet så, att när Deber midsommardagen kom hem från Lars Joensson fann han sin hustru och sina små barn stå vid bordet och göra sin aftonbön till Gud. Han fick då höra stort sorl och buller från Bracks gård. Han sprang (”sprank”) ut för att se, vad som var å färde och fick se Bracks inkvarterade soldater, som under aftonsången hade suttit och fyllt sig, hålla på att nedbryta hans plank, som syntes skadat. Styckena kastades in på Debers gård, varför Deber tog sin hustru och sina barn vid handen och bad dem gå in i stugan, så att de inte skulle

träffas. Sedan stängde han sin dörr och gick till högvakten, och lät arresteras både Brack och hans inkvarterade soldater. Han beklagade att Brack, när han var arresterad, hade velat slå honom och kallat honom en falsk hund och hans hustru en ”sakramenske horeslaafz”.

En gång under Debers frånvaro hade Brack velat gå in i Debers gård och slå hans hustru ”fast lyckan var så god, att porten gick i lås”. Debers hustru åberopade sex vittnen: soldaterna Ingemar Månsson, Håkan Eriksson, Oluf Joensson, Sven Gudmundsson, Bonde Olufsson och Jöns Bengtsson, som var inkvarterade, en del i Bracks gård, en del strax i grannlaget.

Soldaterna hade midsommardagen suttit i en liten hage uppe i gården (”haga”), där de slagit sig ner för att förlusta sig och dricka några kannor öl, då torvstycken och delar av tegelstenar kommit kastandes över planket till Michel Murmästares gård.

Rätten frikände Deber, då ingen hade sett honom eller hans hustru eller barn kasta föremål eller den lilla flintstenen falla på flickans huvud. Brack hade också tillstått inför rätten, att hans dotters huvud varken hade synts blått, blodigt eller svullet.

Jonas Grubb anklagades den 25.9.1688 för att han hade uppsatt skrifter både för käranden Christopher Brack och svaranden Michel Deber. Han svarade att han skrivit den första skriften för Brack efter sitt förstånd och den andra för Deber hade han endast renskrivit efter Debers koncept. Rätten förehöll honom att Deber inte var mäktig att uppsätta ett koncept på svenska och inte förstår att skriva i rättsärenden utan måste bruka hjälp av andra. Jonas Grubb förläts för denna gång för sin fattigdoms och sitt oförstånds skull med en allvarlig åtvarning.

Christoffer Bracks andra, till namnet okända hustru avled 1692 och begravdes den 6 mars. Den 23.10.1694 gifte han om sig med *Elka Larsdotter*. Först den 25.9.1695 lät byggmästaren Christopher Brack lagbjuda en tomt ”mitt för tyska kyrkogården på Postmästaregatan belägen” som han köpt av *skeppslöjtnanten Lars i Kiärra* för 130 rdr courant. Köpet hade den 10 maj samma år överklagats av Gunnar Jonsson timmerman, som förklarade sig ha betalt en och annan av Lars Andersson i Kärras kreditorer. Det är obekant om Lars Andersson ärvt gården eller blivit ägare till den genom köp, likaså om det var samma gård Christoffer Brack bodde i redan 1681 och om den avsöndrats från Bartel Timmermans eller Herr Nicolaus Burmeisters gårdar. Kort därefter avled Christoffer Brack: han begravdes den 6.3.1696. Änkan bodde kvar 1703: 1696 med *Johan styrman* och 1703 med *Matthias Schott*.

1704 hyrdes gården av *stadskirurgen Diedrich Morter*. 1707 den 4 mars intecknas en transaktion mellan *sal. Christian Dögens änka Brita* och hyresmannen fältskär Didrich Morter ang ett till dem pantsatt hus på Köpmangatan tillhörigt sal Christopher Bracks arvingar.

Bracks son *Florian* i Riga (född 1680) avstod 22.9.1709 gården till systrarna *Maria* och *Johanna* Brack, vilken senare med maken *Sven Hagraeus* bodde där 1710. Den värderades 1712 till 465 d smt. Den 12.3.1714 ingick avlidne byggmästaren Christoffer Bracks arvingar, Sven Hagraeus och dess hustru Johanna Brack samt *Hans Sahlström* och dess hustru Maria Brack en överenskommelse angående deras och deras frånvarande syster *Catharina Bracks* ärvda hus och gård, som inprotokollerades den 5 april samma år. Efter långsamma aktioner var de överens om arvet. ”Vår svåger mästaren av det lovl. perukmakareämbetet Sven Hagraeus” hade bebott sal faders gård i 4 1/2 år och hade därstädes använt nödiga reparationer och betalt skuldfordringar till ett belopp av 230 d 28 öre smt. Gården hade nyligen värderats till 464 d smt. Den högstbjudande hade erbjudit 565 d smt. Hagraeus borde i gården äga 68 d 28 öre för sina reparationer och skuldbetalningar. Övriga arvingar var *kaptänlöjtnant Florian Brack* (1/4), Catharina Brack 1/4, Maria 1/4, Johanna 1/4. Till systrarna Johanna och Maria hade Florian skänkt sin del men uteslöt Catharina, som nu

vistades i Amsterdam. Man visste ej om hon levde. – I skattningslängden 1715 tillskrives Sven Hagraeus tomt värd 180 d smt, hus värt 200 d smt och lösöre för 80 d. Både han och hustrun Johanna Christophersdotter betalade 1717 4,16 d smt i kontribution: hos dem arbetade gossen Lars Hultman och pigan Erstri Michelsdotter.

Sven Hagraeus hade den 2.4.1715 pantsatt sin gård på Köpmangatan till Gustavi kyrka, men överlät den tydligen till svågern Hans Sahlström som den 21.9.1717 med nya hustrun *Elisabeth Vollster* till Gustavi kyrkas föreståndare för lån av 500 d smt pantsatte hus och gård och gårdebrev gård på Köpmangatan mellan mäster David Deber i väster och sal. Börge skräddeles änka i öster. Ännu 1720 benämns gården i tomtörelängden *guldsmeden Hans Sahlströms hus*. Rådhusrätten behandlade 27.9.1720 (s. 898 landshövdingens brev om den förrymde guldsmeden Hans Sahlström, som höll sig undan sina kreditorer och sades befinna sig i Norge. (Se också sid 291.) På auktion den 15.2.1721 inropades avvikne guldsmeden Hans Sahlströms hus och gård på Köpmangatan av *assessor Matthias Schildt* för 1 312 d smt. Omgående sålde assessor Matthias Schildt 17.2.1721 för samma summa 1 312 d smt och 80 d. diskretion hus och gård mellan skomakare David Deber i väster och Börge skräddeles änka i öster till *skomakaren Anders Larsson Skåning*, som uppbjöd köpet den 27.3.1721 och erhöll fasta 21 okt. samma år (areal 83' gånger 25'). Skåning pantsatte till svenska kyrkans föreståndare den 30 samma månad för lån av 620 d smt sin fasta och lösa egendom (även nu var grannarna David Deber och Börge skräddeles änka). Skomakaren Skåning hade 1725 gesällen Jockum Lybecker och läregossen Jean Lund och 1730 gesällen Anders Svensson och gossen Lars Svensson. Anders Larsson Skåning begravdes D 8.7.1744 och 1745 betalas tomtöret av Skånings änka *Margareta* (begr. 7.5.1756) Hon måste avstå gården till *Gustavi kyrka*, vars föreståndare Gustaf Cahman för 350 d smt den 30.9.1754 sålde den till *murmästareäldermannen Johan Samuel Rancke*. Gårdens granne i öster var då notarie Jonas Gothander. Ägarinnan av gården i väster handelsman Philip O:s änka *Johanna Christina Oterdahl* köpte gården för lika summa 10de mars 1754 med naborätt efter uppgörelse med Rancke, Skånings änka Margareta och hennes dotter *avlidne skomakaren Anders Jönssons änka Catharina Skåning* (uppbud 26.4.1756, fasta 3.8.1757).

Efter uppbudet följde: ”Haver alltså madame Otterdahl låtit till inlösen hembjuda åt förenämnda änka Margareta Skåning samt dess dotter avlidne skomakaren Anders Jönssons änka Catharina Skåning den 13de i denna månad.” Fortsättning se nedan.

Västra delen av 6.28

Mårten skrädder

1637–50

1655 omtalas ”Mårten skräddeles gård” i längden över huseköpspengar (kostade 73 daler, huseköpspengar 2 daler). Troligen var Mårten skrädde då köpare, ej säljare, ty han omtalas ännu 28.1.1663 i underrätten, då han av Anna Jonsdotter fordras på lån och lön.

Bartel (Bärtill, Barthold) Timberman

1637–53

Erik hos Bärtill Timmerman

1647

Erik Timmerman

1649–58

Den 2.5.1667 uppbjöds första gången en gård belägen ”här i staden på Köpmannegatan emellan Sal Herr Niclasses gård å östre och Sigfrid Larssons gård å västre sidan såld av hustru Anna Bertells till Berge Bergesson i Gamlestaden för 150 rdr”.

Senare (datum tyvärr ej noterat) omtalas i domboken *Börge Börgessons* gårdaköp med Tyska kyrkan ”slutit om 100 rdr”. Sin gård i Gamlestaden överlät Börge Börgesson till *handelsmannen Lars Bratt* i utbyte mot dennes gård i Tega och Ytterby socken och antog därefter namnet *Holm*.

1699 i mars klagade han över sin f.d. sonhustru *Annika Knutsdotters* slöseri (se Knut Olofsson i femte roten. Om B. Börgesson i Gamlestaden se bl.a. Ale häradsprotokoll juni 1676.)

Michel Deber murmästare

1671–81 M1678 1 tomt

Michel Deber (Debert) var bisittare i murmästaregillet 1674. Åren 1689–1706 var han murmästare på Nya Älvsborgs fästning och 1707 ålderman för murarämbetet. Med all sannolikhet (bevis saknas) var han far till *murmästaren Greger Deber* (burskap 11.12.1700) och *skomakareåldermannen David Deber*.

Det är väl troligt att Michel Deber före 1675 bodde i sin svärmoders Sigfrid Murmästares änkas gård (6.27), innan den såldes till skepparen Erik Persson i Lia. Sedan torde han flyttat till och bebyggt den ”ödetomt på Köpmangatan mellan Christopher Bracks å östre och Erik i Lias gård i västre” som han först den 17.2.1695 lagbjuder såsom köpt av *tyska kyrkans föreståndare Volrath Tham* – hans placering i bakugnslängderna indicerar det.

I rätten omtalas den 19.12.1679, att skulten Anders Bengtsson och rotemästaren Bartold Jacobs-son hade pantat ett kyller (”köller”, i detta fall livrock eller kortrock) för Michell Deber på grund av skatterest. Sedan hade Michell Deber kommit till rotemästaren Bartolds hus och med våld tagit tillbaka kyllret. Vid bältet hade han satt en värja. Bartold lopp efter honom ut på gatan och slog omkull honom och återtog kyllret. Michell Deber sade att han nästa dag (”den andra dagen”) hade burit en annan pant i dess ställe. Deber dömdes att såsom förbudsbrytare plikta 40 marker.

Michel Deber hade mist några materialier bestående av tegel, gråsten, sand och kalk, som han lämnat utanför lille Christens hus och krävde vid kämnärsrätten i mars 1686 Lars Murmästare och *Christen Andersson* på dem. Det visade sig vara ”lille Christens” hustru som hade tagit teglet, som låg i porten och låtit bära in det i gården.

I mars 1694 stämdes Michel Deber av samtliga övriga ledamöter i murmästaregillet: *Bengt Bengtsson, Petter Mellenberg, Sven Gustavsson, Lars Torbjörnsson, Erik Gustavsson och Sven Andersson*.

Michel Deber ägde gården 1704 men 1710 hade den övertagits av

David Deber Berg I, 399: David Deber. Burskap 19.3.1707 som skomakaremästare. Enligt skattningsslängden 1715 värderades hans tomt 180 d smt, husen 400 och lösöret 200 d smt. Betalade för tobak 1717, då han hade arbetsfolket *gesällen Mårten Backman, Anders Rådvijk och gossen Rasmus Bengtsson* Hos skomakare David Deber 1725: *gesällen Jonas Kruse, Carl Andersson, pigan Gunilla*. 1730 hade David Deber *gesällerna Pehr Svensson och Anders Kiällersson*- Han var skomakareålderman 1728–34 och avled troligen sistnämnda år.

Boupppteckning upprättades efter honom 17.5.1739: behållning 595:20 d smt, därav hus o gård på Köpmansgatan mellan kamrer Winberg och skomakare Anders Skåning (603 daler). *Catarina Berg* med vilken han var gift 1717 och liksom han det året betalade 9 d smt i kontribution. Hon var dotter av *skomakaremästare Anders Berg* och dennes första hustru. Bou efter henne gjordes 4.7.1754. Ägde då 980,15 d smt, därav en ödetomt på Köpmansgatan gentemot Tyska kyrkan (såldes på auktion) samt hus och gård på Kyrkogatan mellan hattmakare Grafs änka och guldsmeden Olof Fernlöfs baktomter, vilken gård övertogs av sonen Mikael för 2 000 d smt.

Redan 1745 betalas tomtöret för gården 6.28v av sonen *skomakaremästaren Michel Deber* (född 15.9.1710, död 28.9.1786). Burskap 29.8.1738, var 1759–60 och 1775 ålderman för skomakaregillet.

David Deber hade en dotter *Ingjerd*, gift med *skomakareålderman Olof Lund* (bosatt på Kyrkogatan, gift 1/ *Maria Larsdotter*, bou efter henne 26.1.1738). Deras son *skomakaremästare Petter Lund* (burskap 1753) var gift med sin styvmoster *Maria Elisabeth Deber*. Petter Lund och hans hustru sålde till avlidne handlaren *Philip Oterdahls änka Johanna Christina* den 18.12.1754 för 450 d smt en på Köpmansgatan belägen avbränd ödetomt emellan avlidne skomakaren Olof Skånings ödetomt å östra och traktören Nils Strömstedts eller numera handlaren Volrath von Öltkens tomt i väster. 1 uppbud 1.3.1756.

I tomtöreslängden 1755–65 betecknas tomten som ”madame Oterdahls bodar”.

1775 *Handelsman And. Ph. Otterdahl*: 1785–1800 hans bebyggda tomt

1807 *Landskamrer F M Åkermans tomt*